

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Заступник керівника
(професор з науково-педагогічної роботи)

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	28 Публічне управління та адміністрування
Спеціальність	281 Публічне управління та адміністрування
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	Публічне адміністрування

Вид дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

базова
українська

Завідувач кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної
економіки

Гавкалова Н. Л.

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки.

Протокол № 2 від 30.08.2019 р.

Розробник:

Грузд М. В., к.е.н., доц. кафедри державного управління, публічного адміністрування та регіональної економіки.

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни:

Суспільне усвідомлення цінності людського життя, важливості повноцінного та гармонійного розвитку кожної особистості, її фізичних, моральних і духовних здібностей, а також необхідності створення умов для самореалізації людського потенціалу вимагають від науки і органів виконавчої влади об'єктивного та своєчасного визначення основних стратегічних напрямів та пріоритетів соціального розвитку України. Соціальні пріоритети повинні бути в усіх ланках сучасних трансформаційних перетворень, у тому числі в інноваційно-інвестиційних процесах, структурних та інституційних зрушеннях, сучасній політиці регіонального розвитку.

Мета навчальної дисципліни:

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціальний розвиток» є засвоєння теоретичних знань та формування професійних компетентностей щодо засад управління соціальним розвитком на рівні регіону та держави, сучасного стану соціальної політики та соціального захисту населення.

При вивченні даної дисципліни перед студентами ставляться такі основні завдання: вивчення теорії соціального розвитку; ознайомлення із сучасними тенденціями і пріоритетами соціального розвитку, напрямками соціальної та гуманітарної політики України; отримання цілісного уявлення про вітчизняний і зарубіжний досвід у сфері соціальних процесів; формування професійних компетентностей щодо аналізу соціальних проблем та розробки пропозиції щодо їх розв'язання.

Курс	1М	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	5	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	16
	семінарські, практичні	24
Самостійна робота		110
Форма підсумкового контролю	іспит	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Статистика	Державне регулювання економіки та економічна політика
Економетрика	Територіальне управління
Теорія управління	Публічні фінанси
Система публічного адміністрування	Комплексний тренінг
Стратегічний менеджмент	
Регіональна соціально-економічна політика	
Регіональний менеджмент	
Планування розвитку територій	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність усвідомлювати особливості соціального розвитку країни та означати пріоритети розвитку суспільства за допомогою інструментів державного регулювання при дотриманні соціальної справедливості	здійснювати ідентифікацію ключових проблем соціального розвитку держави; розуміти соціальний потенціал суспільства; визначати стратегічні напрями соціального розвитку суспільства
Здатність аналізувати, раціонально і критично оцінювати систему соціально-класових відносин, ефективно застосовувати інструменти регулювання соціальної взаємодії	визначати рівень соціальної нерівності при розумінні передумов соціально-класових відносин та формуванні політики суспільного розподілу; здійснювати обґрунтування справедливості як загальнолюдської соціальної регулятивної цінності
Здатність визначати фактори, що впливають на людський розвиток та аналізувати основні соціальні показники	ефективно застосовувати інструменти регулювання соціальної взаємодії; застосовувати методи оцінки ефективності розвитку соціальних структур
Здатність планувати, формувати, здійснювати оцінку ефективності заходів державної політики соціального розвитку з метою підвищення рівня та якості життя населення	розуміти інститути та механізми реалізації державної політики соціального розвитку; здійснювати вибір методичного інструментарію для реалізації державної політики соціального розвитку; здійснювати вибір методів оцінки ефективності розвитку соціальних структур
Здатність використовувати переваги національної свідомості і підбирати конкретні засоби та інструменти для належної реалізації гуманітарної політики	визначати особливості міжетнічної взаємодії при реалізації гуманітарної політики за допомогою гуманітарного аудиту та реалізації державних програм у гуманітарній сфері; проводити оцінку впливу засобів масової інформації на формування національної свідомості
Здатність визначати оптимальні способи та напрями організаційного розвитку соціальних структур за рахунок створення належного ринкового законодавства	визначати інституційні перетворення та організаційний розвиток соціальних структур; визначати належні інструменти соціального партнерства і соціального контролю
Здатність здійснювати соціальну діагностику за допомогою використання соціально-економічних показників соціального розвитку та проводити аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів	свідомо формувати економічну оцінку матеріального добробуту населення та процесів розшарування за рівнем доходів; здійснювати аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів
Здатність здійснювати соціальний моніторинг з метою діагностики соціального розвитку та формування передумов демографічного розвитку	визначати організацію соціального моніторингу та проведення соціальної експертизи; проводити соціальний моніторинг та соціальну експертизу

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Теоретико-методологічні основи соціального розвитку.

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

1.1. Предмет дисципліни й основні поняття

Підходи до визначення понять "соціальний розвиток" та "соціальна політика". Визначення предмета "Соціального розвитку". Складові соціального розвитку. Визначення поняття "сталий розвиток".

1.2. Завдання та методологія дисципліни "Соціальний розвиток"

Основні завдання дисципліни "Соціальний розвиток". Зв'язок соціального розвитку з економічними дисциплінами та іншими науками. Поняття "якість життя". Соціальна справедливість і ефективність. Інструменти державного регулювання соціальним розвитком. Методи державного регулювання соціального розвитку. Характеристика основних методів, що використовуються при аналізі соціального розвитку.

1.3. Критерії соціального розвитку.

Рівень людського потенціалу суспільства. Піднесення і збіднення потреб. Соціальна справедливість як загальнолюдська соціальна регулятивна цінність. Соціальний розвиток суспільства як прогресивна тенденція. Стратегічні напрями соціального розвитку суспільства.

1.4. Соціальна політика як необхідна складова соціального розвитку

Сутність та основні ознаки соціальної держави. Роль соціальної політики у становленні соціальної держави. Умови реалізації соціальної політики. Основні напрями та пріоритети соціальної політики. Принципи реалізації соціальної політики. Рівень сучасного розвитку соціального комплексу країни.

1.5. Суб'єкти, механізми і інструменти соціальної політики

Людина як суб'єкт соціальної політики. Держава та політичні партії в системі суб'єктів соціальної політики. Громадські організації як суб'єкти соціальної політики. Механізми та інструменти соціальної політики. Моделі соціальної політики.

Тема 2. Модернізація системи соціальних відносин

2.1. Основні рівні дослідження соціальних відносин

Соціальна взаємодія та її види. Типи поведінки. Різноманітні види соціальних відносин.

2.2. Соціальна політика в сфері розвитку соціальних відносин

Соціальна політика в сфері розвитку соціально-класових відносин. Соціально-трудова відносина як об'єкт соціальної політики. Особливості соціальної політики щодо розвитку демографічних відносин. Види й функції соціальних інститутів.

2.3. Соціоекономічний розподіл і соціальна нерівність

Суспільний розподіл праці і соціальна структура. Сутність соціальної нерівності. Основні фактори, які впливають на соціальну нерівність. Погляди деяких науковців на соціальну нерівність. Проблеми соціальної політики в Україні.

Тема 3. Теоретико-методологічні підходи до аналізу соціального розвитку

3.1. Соціальні показники

Основні соціальні показники: ВВП на душу населення, прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата. Номінальна та реальна заробітна плата. Безробіття в Україні.

3.2. Аналіз соціальної структури сучасного українського суспільства

Процес історичного розвитку соціальної структури. Теорії та концепції. Елементи соціальної структури. Структурні компоненти соціальної структури.

3.3. Аналіз індексу людського розвитку регіонів України на основі використання вітчизняних та світових методик

Сутність людського розвитку. Основні показники для вирахування індексу людського розвитку. Методики розрахунку індексу людського розвитку. Показники, які характеризують індекс людського розвитку.

Тема 4. Державна політика соціального розвитку

4.1. Державна політика в сфері соціального захисту

Соціальний захист та соціальне забезпечення. Державні соціальні стандарти та нормативи. Соціальне страхування як механізм реалізації соціальної політики держави. Соціальна допомога та соціальні послуги. Пенсійне забезпечення в умовах реформування вітчизняної пенсійної системи.

4.2. Державна політика у сфері культури

Культурна політика держави як чинник трансформації суспільних відносин. Нормативно-правові засади функціонування сфери культури в Україні. Інституційне структурування і фінансова основа реалізації державної культурної політики в Україні.

4.3. Державна політика у сфері охорони здоров'я

Стан сфери охорони здоров'я в Україні. Ресурсне забезпечення системи охорони здоров'я в Україні. Історичний досвід та сучасний стан реформування системи охорони здоров'я в Україні.

Тема 5. Проблемні питання формування єдиного гуманітарного простору в Україні

5.1. Гуманітарний розвиток та гуманітарна політика

Сутність гуманітарного розвитку. Пріоритети і перспективи гуманітарної політики країни. Гуманітарний аудит та розробка і реалізації державних програм у гуманітарній сфері.

5.2. Формування національної свідомості

Феномен української ідентичності. Поняття міжетнічної взаємодії. Спільне минуле - спільне майбутнє. Духовна єдність поліконфесійної країни. Вплив засобів масової інформації на формування національної свідомості.

5.3. Моделі міжетнічної взаємодії в українському суспільстві

Теоретико-методологічні підходи до дослідження міжетнічної взаємодії. Міжетнічна взаємодія на прикладі поліетнічного міста. Моделі міжетнічної взаємодії в поліетнічному місті.

Тема 6. Організаційний розвиток соціальних структур

6.1. Рівні і види соціальних структур

Поняття соціальної структури. Рівні соціальної структури. Основні види та елементи соціальної структури. Соціальні групи. Проблеми, пов'язані з вивченням соціальної структури.

6.2. Інституційні перетворення та організаційний розвиток соціальних структур. Правові інститути та створення ринкового законодавства. Трансформація відносин власності (роздержавлення і приватизація), пошук ефективного власника. Система державного управління (адміністративна реформа). Інститут соціального партнерства і соціальний контроль за господарською та фінансовою діяльністю.

Змістовий модуль 2. Діагностика соціального розвитку

Тема 7. Теоретичні засади діагностики соціального розвитку

7.1. Соціальна діагностика як необхідний елемент механізму оцінювання державного управління у сфері соціальної політики

Поняття соціальної діагностики. Критерії соціальної діагностики. Соціальні показники розвитку. Структура процесу діагностики. Механізм державного управління у сфері соціальної політики на рівні регіону та держави. Засоби соціально-орієнтованого управління. Демографічний розвиток. Характеристика матеріального добробуту населення. Показники соціального неблагополуччя.

7.2. Функції діагностики соціального розвитку в системі механізму державного управління

Зміст поняття "механізм державного управління". Механізм формування і реалізації державного управління. Функції діагностики соціального розвитку.

7.3. Міжнародні показники соціального розвитку та їх застосування для соціальної діагностики

Соціально-економічні показники соціального розвитку. Індекс людського розвитку. Індекс гуманітарного розвитку. Індекс людської бідності. Індекс неблагополуччя. Інтегральний показник соціально-економічної захищеності населення. Індекс добробуту. Аналіз процесів розшарування населення за рівнем доходів.

Тема 8. Застосування методів діагностики регіонального соціального розвитку в системі державного управління

8.1. Соціальний моніторинг як вид соціальної діагностики

Інформаційна база для оцінювання соціального розвитку. Соціальний моніторинг. Соціальна експертиза. Демографічний розвиток.

8.2. Методика діагностики регіонального соціального розвитку

Показники соціального розвитку. Показники фінансування соціальних галузей. Середня очікувана тривалість життя. Матеріальний добробут населення. Умови належного рівня освіти. Інтегральний індекс соціального розвитку.

3. Порядок оцінювання результатів навчання

Система оцінювання сформованих компетентностей у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних та семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти іспит, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться у формі колоквиуму як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів. Оцінювання знань студента під час семінарських та практичних і завдань проводиться за такими критеріями:

вміння поєднувати теорію з практикою при вирішенні практичних ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання практичних завдань; здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; арифметична правильність виконання розрахункового завдання; здійснення комплексного аналізу зайнятості міського населення та ринку праці, умов життя населення регіону за компонентами; здатність визначати зміни індексу зростання (падіння) реальних доходів на душу населення, мінімального споживчого бюджету; вміння проводити аналіз структури та динаміки міждержавної міграції населення за регіонами, наявного доходу населення регіонів; проведення порівняльного аналізу індексу розвитку людського потенціалу та індексу зубожіння, індексу рівня життя, індексу тривалості життя та індексу досягнутого рівня освіти.

Екзаменаційний білет складається з 15 тестових завдань та трьох ситуаційних завдань: стереотипного, діагностичного та евристичного завдання, які перевіряють рівень оволодіння магістрами професійними компетентностями з аналізу рівня та якості життя населення; аналізу демографічної ситуації та матеріального добробуту населення; аналізу індексу людського розвитку регіонів України; аналізу мінімального споживчого бюджету; аналізу умов проживання населення, стану та охорони здоров'я і соціальної безпеки людини; аналізу зайнятості міського населення та ринку праці.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Екзаменаційний білет охоплює програму дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей.

Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій (два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання), які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної "Відомості обліку успішності".

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімумально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімумально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Розподіл балів за тижнями

(вказати засоби оцінювання згідно з технологічною картою)

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Семінарські заняття	Перевірка есе	Презентація	Експрес-опитування	Тестування	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1.	Тема 1	1 тиждень	0,5	1	-	-							1,5
	Тема 2	3 тиждень	1	2	-	-	1	2	2		2		10
	Тема 3												
	Тема 4	5 тиждень	0,5	1	-	-		2		1			4,5
	Тема 5	7 тиждень	0,5	1	-	-	1				2		4,5
	Тема 6	9 тиждень	0,5	1	-	-	1			1	2	8	13,5
Змістовий модуль 2.	Тема 7	11 тиждень	0,5	1	-	-		2			2		5,5
		13 тиждень	0,5	1	-	-	1			1			3,5
	Тема 8	15 тиждень	0,5	1	-	-	1	2		1			5,5
		17 тиждень	0,5	1	-	-			2			8	11,5
Іспит				-	-								40
Усього			5	10	-	-	5	8	4	4	8	16	100

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D		
60 – 63	E	задовільно	
35 – 59	FX	незадовільно	
1 – 34	F		

4. Рекомендована література

Основна

1. Безтелесна Л.І. Управління людським розвитком та його фінансове забезпечення в Україні : оцінка та перспективи / Л.І. Безтелесна : монографія. – Рівне: НУВГП, 2009. – 361 с.
2. Державна політика в соціогуманітарній сфері : підручник / В.А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П.К. Ситник та ін. за заг. ред. В.А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2010. – 287 с.
3. Діагностика соціального розвитку регіону : наук. розробка / авт. кол. : З.Б. Балабаєва, С.В. Овчаренко, І.Л. Росколотько та ін. – К. : НАДУ, 2010. – 40 с.
4. Євдокимова І. А. Соціальна політика : [навчальний посібник] / І. А. Євдокимова. Х.: Харк. нац. університет імені В. Н. Каразіна, 2015. – 184 с.
- 5 Малімон В.І. Соціальна і гуманітарна політика : навчальний посібник. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2012. – 352 с.

Додаткова

6. Європейська Соціальна Хартія (переглянута) / Страсбург; з травня 1996 року : ETS/163. – Офіц. вид. –К. : Фенікс, 2004. – 38 с.
7. Мельниченко О.А. Підвищення рівня та якості життя населення : механізм державного регулювання / О.А. Мельниченко : [монографія]. – Х. : Вид-во ХарPI НАДУ Магістр, 2008. – 232 с.
8. Право соціального забезпечення в Україні : підручник / за ред.. О. М. Ярошенка. – Х. : Право, 2015 – 458 с.
- 9 Семендяк В. М. Управління соціальним розвитком : навчально-методичний посібник для студентів / В. М. Семендяк. – Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин І. Я., 2017. – 97 с.
10. Соціальна політика : навчальний посібник / за ред.. В. М. Піча, Я. Б. Турчин. – Львів : Новий Світ - 2000, 2016 – 318 с.
11. Соціальний захист населення України : навч. посіб. / Авт. кол. : І.Ф. Гнибіденко, М.В. Кравченко, О.М. Коваль, О.Ф. Новікова та ін.; за заг. ред. В.М. Вакуленка, М.К. Орлатого. – К. : Вид-во НАДУ, 2010. – 212 с.
12. Соціальний розвиток : опорний конспект навчальної дисципліни / В. Трощинський, О. Петроє, І. Горгес. – К. : НАДУ, 2008. – 192 с.
13. Управління сталим розвитком : підручник для магістрів з управління та адміністрування / за заг. ред. В. П. Беха, М. В. Туленкова. – К. : Каравела, 2018. – 538 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

14. Офіційний сайт Верховної Ради України. Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
15. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
16. Сайт персональних навчальних систем Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. – Режим доступу: <https://pns.hneu.edu.ua>.